

KAGIZMAN (KARS) VE CİVARININ JEOLJİSİ

GEOLOGY OF KAGIZMAN (KARS) REGION

Nurdođan SERTEL* Sadık ŐENER**

Nurdogan59@yahoo.com

* M.T.A. Orta Anadolu Bölge Müdürlüğü KONYA

** M.T.A. Dogu Anadolu Bölge Müdürlüğü VAN

Kagızman (Kars), Anatolit-Torit ile Pontid tektonik birliklerinin arasında dogu-batı yönünde 100 km., kuzey-güney yönünde 10-15 km. genişlige varan Aras Nehri Çöküntü Havzasında bulunmaktadır.

Bölgedeki kayaçlar **Temel Birimler** ve **Örtü Birimleri** olarak ayırtlanmıştır.

Temel birimler; Eosen ve önce daha yaşlı kayaçlardan oluşmaktadır.

Kagızman karmaşığı; olarak adlandırılan bu birimler Aras Kompleksi ve Çayarası Ofiyoliti diye iki birimde incelenmiştir.

Aras kompleksi : Jura-Üst Kratase yaşlı (Şenalp. 1968, Yılmaz.1988, Musallam.1989,...) peridotitler(serpantinit, harjburjit ve dunitler)den, volkanitler(piroklastik ve yastık lavlar)den, kireçtaşı olistolitlerinden, sedimanter kayaçlardan ve intrüsif kayaç(gabro,tonalit ve granit)lar oluşmuştur. Yeşil şist fasiyesinde metamorfizmaya ugramıştır. Komplekste kromitle ile birlikte lisfenitleşmeye bağlı az miktarlarda altın ve florit cevherleşmeleri gelişmiştir Flişik karakterde ve/veya melanj karakterinde olduğu tartışma konusudur.

Çayarası Ofiyoliti : Aras Kompleksi'nin üzerine uyumsuz olarak gelir. Eosen (lütesiyen) yerleşim yaşlıdır(Musallam,1989).Aras Kompleksine nazaran eksiksiz ve tam bir istif sunar. Mafik-ultramafik kayaçlar cogun kümülatlardan oluşur. Nummulitli kireçtaşı-volkanoklastik kumtaşları olistolitleri ve peridotit kayaçları tektonik olarak karışmıştır. Cayarası ofiyolitleri sığ su ortamında oluşmuştur. Aras Kompleksine nazaran daha düşük yeşil şist metamorfizması geçirmiştir. Kromit ve magnezit cevherleşmeleri gözlenir.

Örtü birimleri; Üst Miyosen-Kuvaterner yaşlı kayaçlardan oluşmaktadır.

Tuzluca formasyonu : Temel birimler üzerine gelen en yaşlı birimdir.İlişkisi uyumuzdur. Adını tuz işletmelerinin bulunduğu Tuzluca ilçesinden almaktadır.

Formasyon altıngedik köyu civarlarında tabanda kırmızı-pembe, alacalı renkli ince çakıltaşı-kumtaşı, çakılıllı kumtaşı,kumlu kiltası,silttaşı ile başlar. Tanelerin büyük bir kısmını Kagızman Karmaşığı'na ait kayaç parçalarıdır. Formasyonun üst kesimleri silttaşı, kiltası, marn araldanmalıdır. Bu kesimde jips ve Halit oluşumları killi birimlerin arasındadır. Formasyon, Miyosen-Piliyosen yaşlı olup gölssel-karasal ortamda çökelmiştir. Denizgölü ve Kuloglu köyleri civarında ofiyolitik kayaçları üzerlerken, Altıngedik ve Bulanık köyleri civarında ofiyolitik kayaçlar tarafından üzerlenmiştir. Tuzluca formasyonu havzanın güney kısımlarında kıvrımlı ve devrik, kuzey kısımlarında faylıdır.

Volkanitler : Bölgede etkin olan volkanizma geniş yüzlekler kaplamaktadır.Üst Miyosen'de Eleşkirt ve Horasanda başlayan ortaç ve asidik karakterli volkanizma, alkali olivin karakterde dir. Kagızman ve civarındaki Pliyo-Kuvaterner yaşlı vlokkanizmada, önce asidik karakterli tüfler ve sonra bazik lavlar gelişmiştir. Kökeni plaka ortası manto yükselimi(riftleşme) olarak benimsenmiştir. Son evreyi kalk-alkali karakterde strato volkanlar olarak tamamlamıştır. Aras nehri kenarlarında çok iyi soguma çatlakları gözlenir.Bölgede Kars bazende Aras volkanitleri olarak adlandırılır.

Taraçalar : Dik yamaç eteklerinde gravite ve su etkisi ile oluşmuş yığışım(taraca)lar Pliyo-Kuvaterner yaşlıdır. Kagızman merkezi civarı 40 m. yi bulan en kalın kısımlarıdır.

Traverten, yamaç molozları, heyelanlar ve aluvyonlar en genç birimlerdir.

Anahtar kelimeler: Aras nehri, taraçalar, traverten

ABSTRACT

The investigated area is situated top the near of the Aras River Depression Basin which is 100 km length and 10-15 km wide. This region is between the Anatolite-Torit and Pontid platform.

The basement rocks are made up of the pre-Eocene and aged rocks. The Kagızman complex is divided Aras complex and Cayarası ophiolite. The Aras Complex is made up Upper Cretaceous aged and older rocks. The Cayarası ophiolite made up Eocene aged rocks Tuzluca Formation overlies the older rocks unconformably. The basement of the formations made up of conglomerates which derived from ophiolite rocks. The middle and upper part of the formation is composed of reddish-greenish coloured siltstone, claystone, sandstone and evaporitic rocks. These rocks are deposited at lacustrine and continental environments.

Acidic and intermediate volcanism in upper Miocene is alkaline olivine in character. Plio-Quaternary volcanism has been started as acidic tuff and continued with basic lavas. Terraces: Plio-Quaternary aged. The total maximum thickness of the unit is 40 m. around Kagızman.

Key words : Aras river, travertine, terrace deposits